

A KÖZMŰVELŐDÉSI FŐOSZTÁLY SZAKIGAZGATÁSI TEVÉKENYSÉGÉNEK ALAPELVEI, KIEMELT CÉLJAI, FELADATAI A KORMÁNYPROGRAM ÉS AZ 1997. ÉVI CXL. TÖRVÉNY MEGVALÓSÍTÁSÁBAN

Alapelvek

Kulturális kincseink, szellemi örökségünk megismerése, megóvása, gyarapítása, művelődési hagyományaink gyakorlása, fejlesztése azonosságtudatunk, felelős szabadságunk, személyes méltóságunk, világban való tájékozottságunk, jövőalkotásunk tudatosságának forrása.

Az élethosszig tartó képzésben, művelődésben való részvétel emberi jog, feltételeinek biztosítása az állam és az önkormányzatok kötelezettsége, a polgárok szabadsága.

Az élethosszig tartó művelődés tevékenységeinek sokfélesége a hatékony, az értékekben gazdag lét, az életminőség gazdagításának biztosítója.

A harmadik évezredhez, Államalapításának 1000. évfordulójához érkező Magyarország közművelődésének támogatása, kiemelt szellemi beruházás, a társadalom dinamizálásának, az életeseély, az életminőség formálásának, a képességfejlesztő népesség növelésének, az ország, a települések népességmegtartó-képességének eszköze, közcél, közérdek.

A közművelődés ágazati irányításának speciális jellege megköveteli a folyamatokat befolyásolni tudó, jogokkal, kötelezettségekkel és hatáskörrel rendelkező fórumok összehangolt fellépését, közös aktivitását, folyamatos együttműködését.

A minisztérium, az önkormányzatok közművelődést támogató tevékenységében erősíteni kell a helyi aktivitást, érdekeltiséget növelő, rásegítő jellegűt.

A közművelődés tényleges súlyának és szerepének megfelelő figyelmet kell kapnia a kormány és tárca kulturális stratégiájának kialakításában.

A kormányprogram gazdasági, igazgatási, kulturális-közművelődési koncepciója támogatja "A kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről" szóló 1997. évi CXL. törvény célkitűzéseinek megvalósítását.

Kiemelt célok

A kulturálisan kettészakadt ország művelődési egyenlőtlenségeinek csökkentése.

A kistéleplülések, a hátrányos térségek közművelődésének kiemelt támogatása.

A közösségi művelődéshez szükséges, méltó és korszerű feltételek biztosítása.

A közművelődés körébe tartozó szellemi örökség, a művelődő, az értékőrző és alkotó közösségek, tevékenységek számbavétele, kistérségi, megyei, országos, nemzetközi jelentőségük méltatása, közismertté tétele.

A helyi önkormányzatok közművelődési rendeleteinek alkotásához, hatékony megvalósításához, a közművelődés színvonalának, tevékenységi köreinek fejlesztéséhez, az új művelődési szokások, szellemi mozgalmak támogatásához felkérés alapján tevékenykedő, országos szakértői kör, szakfelügyelő és támogató rendszer, a Magyar Művelődési Intézet és a megyei közművelődési szakmai tanácsadó és szolgáltató intézmények segítő lehetőségeinek, nyilvánosságának biztosítása.

Az ismeretszerző, az amatőr alkotó, a hagyományörző közösségek tevékenységét, az önkormányzatok közművelődés-

támogató érdekeltiségét ösztönző pályázati támogatások rendszerének működtetése.

A közművelődésben dolgozók rendszeres szakmai továbbképzésének szervezése, anyagi támogatása.

A folytonos tanulás, művelődés, az emberi erőforrások fejlesztésének társadalmi szükségszerűségének hangsúlyozása, jelentőségének, elismertetésének növelése.

Új feladatok

Ki kell alakítani az önkormányzatok működését befolyásolni tudó megyei és központi igazgatási szervekkel és az önkormányzati szövetségekkel a kapcsolattartás rendjét, formáit és fórumait, mivel a kulturális szakigazgatás körébe tartozó közművelődési tevékenységek elsősorban a helyi önkormányzatok feladatellátásának keretében valósulnak meg.

Meg kell újítani a közművelődési statisztikát, és biztosítani kell gyors összesítést és nyilvánossá tételét, mivel csak alapos, széleskörű és naprakész tájékozottság birtokában lehet megfelelő szakmaisággal részt venni a szakigazgatási döntések előkészítésében.

Meg kell szervezni a közművelődési szakfelügyelet rendszerét, éves program alapján végrehajtott vizsgálatok tapasztalatait folyamatosan fel kell dolgozni, nyilvánossá kell tenni.

Növelni és célirányossá kell tenni a különböző településtípusok közművelődéséről a közvetlen ismereteket, szervezetté kell tenni az önkormányzatok testületi ülésein való részvételt, tervszerűen kell gyűjteni és rendszeresen nyilvánossá kell tenni a különböző típusú települések önkormányzatainak közművelődési tárgyú dokumentumait: a közművelődési rendeleteket, az intézményi munkatervet.

Ki kell munkálni a központi telematikai program közművelődési intézményeket érintő fejlesztési céljait, pályázati rendszerét.

Gondozni kell az Országos Közművelődési Információs Rendszer projekt megvalósítását.

Létre kell hozni a Közművelődési Főosztály mellett különböző tanácsadó testületeket.

Ki kell alakítani a központi, a szakmapolitikai törekvésekről önkormányzatok és a közművelődési feladatellátást vállaló szervezetek tájékoztatói fórumait és rendjét.

Kezdeményezzük, hogy a tartós egészségkárosodásban szenvedő mozgássérültek, siketek és nagyothallók egyenértékű állampolgárként vehessenek részt kulturális eseményeken, hozzájuthassanak a kulturális szolgáltatásokhoz, javakhoz.

A civil szférát érintő kérdésekben tanácsadó, véleményező feladatokhoz szükséges egy civil társadalmat reprezentáló közművelődési fórum létrehozása.

Meg kell oldani a Népi Iparművészeti Gyűjtemény országos múzeummá alakítását.

Az Általános Művelődési Központok, a többcélú intézmények közművelődési tevékenységének fejlesztése érdekében az intézmények által pályázható alapot kell létrehozni.

Kiemelt feladatok

Folyamatos és állandó munkakapcsolatot kell kialakítani az Országgyűlés szakbizottságaival, a Belügyminisztérium érintett szervezeti egységeivel. Együttműködési programot kell kidolgozni szakigazgatási képviselői folyamatosság érdekében: a megyei közigazgatási hivatalokkal, a jegyzői fórumokkal, az önkormányzati szövetségek kulturális bizottságaival, a közművelődési intézményeket és öntevékeny szervezeteket képviselő országos szervezetekkel, a Kulturális Érdekegyeztető Tanácssal.

Hatékony munkakapcsolattá kell alakítani a tárca szervezeti egységeivel tartott együttműködéseinket.

A közművelődési tevékenység fejlesztése, eredményes ösztönzése érdekében az összes irányítási eszköz (jogi szabályozás, pénzügyi támogatás, szakmai segítség) egyidejű, egymással összefüggő alkalmazására kell törekedni.

Az 1997. évi CXI. törvény és a követő rendeletek hatékony érvényesülése érdekében munkaértekezletekkel, továbbképzésekkel, állásfoglalások-útmutatók-irányelvek kiadásával folyamatosan segíteni kell a jogalkalmazókat.

Az érdekeltség-növelő központi támogatások elosztásánál figyelembe kell venni, hogy a pályázók közművelődési feladatellátása milyen mértékben felel meg a jogszabályi követelményeknek.

A megnövekedett fejezeti kezelésű előirányzatokból több új – elsősorban az intézményhálózat reorganizációját elősegítő – érdekeltség-növelő pályázati programot kell meghirdetni.

Pályázati rendszerű, pénzügyi támogatással járó miniszteri elismerési formát kell kimunkálni a közművelődési feladatellátásban újszerű kezdeményezéseket, magasfokú szervezethez, racionális társulásokat, példamutató helyi igazgatási megoldásokat produkáló helyi önkormányzatok részére.

Ki kell alakítani az anyanyelvi kultúra ápolása, a kulturális örökség védelme, jeles évfordulók, a Millennium méltó ünneplése érdekében a közművelődési intézmények szerepvállalásának, pályázati támogatásának konkrét formáit, megvalósításukban központi irányító, szervező szerepet kell vállalnunk.

Szakmai segítséssel gyorsítani kell a megyei önkormányzati kötelező közművelődési tanácsadást és szolgáltatást ellátó szervezetek kiépítését.

Az 1997. évi CXI. törvényből származó önkormányzati feladatok végrehajtásához a szakterület megfelelő működését akadályozó jogszabályok módosítását, illetve a működést segítő új jogszabályok alkotását kell kezdeményezni.

A miniszter feladat- és hatáskörére vonatkozó jogszabályok, az ágazati irányítás felelőssége alapján figyelemmel kell kísérni az önkormányzati feladatellátás jogszerűségét, fel kell lépni a jogszabályoknak nem megfelelő gyakorlattal szemben.

Az intézményműködtetés, létesítés, intézményi integrációk, társulások kérdésében tényfeltáró, helyzetlemező és fejlesztési iránymutatással kell segíteni a települési önkormányzatokat.

A szakfelügyelet szolgáltatásaival segítséget kell nyújtani az önkormányzatok törvény szerinti közművelődési feladatainak ellátásához, a példaértékű helyi kezdeményezések nyilvánosságának biztosításához.

A lehetséges gazdasági növekedés feltételeinek és irányainak ismeretében a közművelődési intézményhálózata részt kell hogy vegyen az önfoglalkoztatást, a gazdaságot segítő, a munkaerőpiac rugalmasságát növelő át- és továbbképzési, szakképzési felnőttoktatási tevékenységben.

Fel kell mérni a volt szakszervezeti és munkahelyi intézmények tevékenységi és gazdálkodási helyzetét, a közművelődési

feladatokat is ellátó többfunkciójú intézmények tevékenységi, gazdálkodási és foglalkoztatási helyzetét.

A kultúra közvetítésének, befogadásának és művelésének jelentős fóruma és formája a civil társadalom, az egyesületek, alapítványok sokasága. Számukra, az önkormányzatok érdekeltség-növelő támogatására kiírt pályázatok keretein belül meghatározott összeget kell biztosítani elsősorban azon kistélepüléseken, ahol közművelődési intézmény nem működik.

Csökkenteni és egyszerűsíteni kell a működési feltételek és pályázati lehetőségek bürokratizmusát. Képzéseket szükséges biztosítani az egyszerűsített és mindenki által könnyen megtanulható és elvégezhető pénzügyi és könyvelési feladatok megtanítására.

Az 1998. évi önkormányzati választások szükségessé és indokoltá teszik a kisebbségi önkormányzatok közművelődési feladatellátásának kiemelt módszertani segítségét.

Munkakapcsolat kialakítása szükséges a közművelődésben érintett kormányzati szervezetekkel, különösképpen az Oktatási Minisztériummal, a Honvédelmi Minisztériummal, és a nem kormányzati szférához tartozó, közművelődési intézményt, amatőr művészeti csoportot fenntartó és működtető társadalmi szervezetekkel.

Átgondolt és megfontolt stratégia kidolgozása szükséges a tömegkommunikációs rendszerekkel való együttműködésre annak érdekében, hogy a közművelődés eredményei és elképzelései, kiemelkedő eseményei nagyobb nyilvánosságot kapjanak.

Meg kell őrizni a határon túli magyarsággal kialakult kulturális kapcsolatok gyakorlatát, igényeikhez igazodva az együttműködés szélesítése és fejlesztése fontos feladat.

A közművelődési tevékenységek támogatásának összehangolása érdekében együtt kell működni a Nemzeti Kulturális Alap Népművészeti és Közművelődési szakkollégiumainak kuratóriumaival, számukra szakmai elemzéseket, ajánlásokat kell készítenünk.

Fejlesztünk kell az együttműködést az egyházak közművelődési intézményeivel, művelődési mozgalmaival. Segítségüket kell kérnünk a Millenniumi ünnepségekre való felkészüléshez.

Érdekeltség-növelő pályázatok rendszerével ösztönözni szükséges a települési, regionális, tájegységet képviselő hagyományörző és amatőr művészeti szakmai fórumok, bemutatóalkalmak szervezését, a helyi hagyományokat feldolgozó gyűjtéseket, kiadványok megjelentetését.

A NKÖM Civil kapcsolatok és Hazai Kisebbségek Osztályával együttműködésben közreműködünk a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek közművelődési tevékenységének fejlesztését célzó és kulturális autonómiájuk kiépítését segítő feladatok megvalósításában.

Közösen kimunkált pályázati kiírások és bírálati szempontok alapján elő kell segíteni az országos közművelődési szervezetek, a népfőiskolai mozgalom, a TIT közművelődési tevékenységének fejlesztését.

Támogatni kell a közművelődési intézmények és szervezetek környezeti nevelő munkáját, szorgalmazzuk a tárcaközi kapcsolatokban tevékenységük anyagi támogatását.

Ösztönözzük a közművelődési szakterülettel összefüggő kulturális turizmus fejlesztését, együtt kell működni az illetékes intézményekkel és szervezetekkel.

Az anyanyelvi kultúra védelme és fejlesztése érdekében támogatjuk és bővítjük a közművelődési intézmények és civil szervezetek nyelvművelő és nyelvi ismeretterjesztő tevékenységének körét.

Szorgalmazni kell a Magyar Művelődési Intézet székházának rekonstrukcióját.

A Magyar Művelődési Intézet alapító okiratában megfogalmazott kötelezettségek teljesítésének hatékonyságát növelni kell, különös tekintettel a helyi önkormányzati feladatellátók számára biztosított tanácsadás, szolgáltatás, valamint a hálózatszervező-fejlesztő munka terén.

A Magyar Művelődési Intézet szolgáltatásainak körét bővíteni kell a civil szervezetek és a lakosság részéről induló kezdeményezések támogatásának feladataival.

Az MMI-vel és a Népművészeti Egyesületek Országos Szövetségével együttműködve fel kell mérni az alkotóházak, a kézműves házak, az alkotótelepek, műhelyek állapotát, érdekeltégnövelő pályázati alapot kell képezni rekonstrukciójuk, állagmegóvásuk támogatására.

Közre kell működni a magyarországi felnőttoktatás kutatásban, elemezni kell a közművelődésben megvalósuló felnőttképzés tartalmi jellemzőit, résztvevői körét, funkcióit, adatait.

A Magyarország kulturális életében a közművelődés jelentőségének bemutatásához, a hazai közvélemény és kulturális turizmus orientálásához, az európai országok tájékoztatásához szükséges naprakész magyar és angol nyelvű kiadványt készíteni. A kiadványnak adatokat kell közölni a közművelődés helyzetéről, eredményeiről, struktúrájáról, költségvetési támogatásáról, a minisztérium támogató prioritásairól, a Magyar Művelődési Intézet tevékenységi köreiről, szakmai szerepéről, rendezvényeiről, a megyei művelődési központok és a közművelődési társadalmi szervezetek kiemelkedő fesztiváljairól, az évi rendszerességű jelentős közművelődési eseményekről.

A Magyar Művelődési Intézet kiemelt feladata 2000-re az amatőr művészeti ágak szervezetéről, értékrendjeiről, nemzetközi kapcsolatairól, a szakterületek fejlesztési elképzeléseiről statisztikai kimutatás, szociológiai elemzés készítése.

A Magyar Művelődési Intézetben szükséges kialakítani egy központi adatbázist a közművelődési szervezetek, intézmények, nem kormányközi szervezetek (NGO) nemzetközi együttműködéseiről, testvérvárosi / - megyei megállapodásokról.

Millenniumi kiemelt feladatok

Az ünnep programjainak kimunkálásában támogatni kívánjuk a Magyar Millennium Emlékbizottság tevékenységét.

2000-re pályázati alapot kell elkülöníteni a közművelődés helyi, megyei millenniumi ünnepeinek feladalfinanszírozására.

A Honismereti Szövetséggel közösen 2000-re meg kell szervezni a felmerülő rendszerű Millenniumi Gyermek és Ifjúsági Országos vetélkedőt.

2000-ben lesz a Bartók Béla XIX. Nemzetközi Kórusverseny, a kortárs kórusmuzsika legfontosabb seregszemléje Európában. A Millenniumhoz kapcsolódó művek megíratását kívánja kezdeményezni a Közművelődési Főosztály támogatásával a verseny Művészeti Bizottsága.

2000-ben lesz a II. Kodály Zoltán (nemzeti) Kórusverseny. Zeneszerzési verseny kiírását, az alkalomhoz kötődő (és hiányzó) kottagyűjtemény kiadását kezdeményezzük.

2000-ben ünnepi megalakulásának 30. évfordulóját a több mint 120 000 főt összefogó KÓTA. Fesztiváljait, konferenciáikat pályázati alapról támogatjuk.

Ösztönözni kívánjuk az amatőr művészeti mozgalmak millenniumi programjait.

A kecskeméti Európa Jövője Egyesület 2000-re tervezett Nemzetközi Gyermektalálkozója, "Magyarország Öröme" cím-

mel kerül megrendezésre az Európai Unió, az Európa Tanács, a Közművelődési Főosztály erkölcsi és anyagi támogatásával.

Nemzetközi feladatok

A társadalmi szervezetek működési támogatására szolgáló NKÖM keret közművelődési pályázati alapról biztosítani kívánjuk a határon túli magyar szervezetekkel való kapcsolattartás és a nemzetközi kapcsolatok – levelezések, faxok – folytatásának segítségét, ösztönzését.

Az Európai Folklor Központ magyar szellemi örökség értékeinek külföldi megismertető tevékenységét, működését ösztönözni, segíteni kell.

Az európai uniós tárgyalások előtt Magyarországnak ki kell alakítani azokat a közművelődési szempontból jelentős regionális egységeket, amelyek képesek befogadni az uniós segélyeket és támogatásokat.

Feladatunk lesz az eurorégiók működésének ismertetése, az EU kultúratámogató intézkedéseinek elemzése, terjesztése, tájékoztatás biztosítása az Ariane, Raphael és a Kaleidoscope programok helyébe lépő új keretprogramról, az "Agenda 2000" lehetőségeiről.

Fontos feladat az UNESCO az "Emberiség élő kincsei" című programjához a közművelődési szakterület csatlakozásának, képviselőinek megszervezése, közreműködés az "Európa: Közös örökségünk" című, Európa Tanács által 1999-re meghirdetett kampányban.

Elő kell segíteni a magyar Kormány és az UNESCO megállapodásainak megvalósítását.

Az EU csatlakozásra való felkészülés jegyében, közre kell működnünk a tagországokkal közös fejlesztési lehetőségek feltárásában és ezekre épülő konkrét közművelődési programok létrehozásában.

Elő kell segíteni a közművelődési intézmények, civil szervezetek nagyobb arányú részvételét az EU programokban (Kaleidoscope, Raphael, Ariane).

Közre kell működnünk a különböző nemzetközi szervezetekben az EU országokkal és a közép-kelet-európai országokkal való közös képviselő és együttműködés lehetőségeinek feltárásában és azok megvalósításában.

Ösztönözzük az európai szintű együttműködés szempontjából jelentős szakmai konferenciák, szimpóziumok hazai megrendezését, a hasonló külföldi rendezvényeken, tanulmányutakon a szakterület képviselőinek, szakértőinek részvételét.

A külföldi Magyar Kulturális Intézetek munkáját közművelődési programok kínálatával és szervezésével támogatjuk.

A külföldi Magyar Kulturális Intézetekkel való együttműködés keretében közreműködünk a volt szocialista országokkal megszakadt ill. megszűnt kulturális kapcsolatok újrafelvételében és együttműködés megújításában.

Teljesítjük a nemzetközi szakmai szervezetek munkájában való részvétellel járó kötelezettségeket (nemzetközi tagdíjak, kiküldetések és fogadások), támogatjuk a közművelődési intézmények, szervezetek új nemzetközi szakmai szervezetekbe való belépésre irányuló törekvéseit.

A rendelkezésre álló pénzügyi feltételek függvényében lehetővé tesszük, hogy a kiemelkedő jelentőségű külföldi rendezvényeken az érintett ágazat élvonalába tartozó egyéni alkotók és művészeti csoportok képviseljék Magyarországot.

Budapest, 1998. október 26.

Dr. Gelencsér Katalin